

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

**Stezka se čtenářským zaměřením v okolí
Přeštic**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Eliška Čížková

Český jazyk se zaměřením na vzdělání

Vedoucí práce: Mgr. Růžena Písková, Ph.D.

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 27. března 2023

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé velké poděkování patří vedoucí této práce Mgr. Růženě Pískové, Ph.D., za její vedení, cenné rady, ochotu a trpělivost. Dále chci poděkovat celé své rodině a přátelům za morální podporu.

OBSAH

ÚVOD	2
1 TEORETICKÁ ČÁST	3
1.1 CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	3
1.1.1 Historie	3
1.1.2 Pomníky významných osobností	5
1.1.3 Národní kulturní památka – Chrám Nanebevzetí Panny Marie.....	5
1.1.4 Významní rodáci	6
1.1.5 Přeštické prase	8
1.2 ČTENÁŘSTVÍ (ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST)	9
1.3 VYUŽITÍ NAUČNÝCH STEZEK.....	11
1.3.1 Charakteristika naučných stezek	11
1.3.2 Funkce naučných stezek	11
2 PRAKTICKÁ ČÁST	12
2.1 CÍLOVÁ SKUPINA	12
2.1.1 Charakteristika cílové skupiny	12
2.1.2 Získané znalosti a dovednosti.....	12
2.2 NÁVRH NAUČNÉ STEZKY	12
2.2.1 Trasa	13
2.2.2 Název a stručný popis stanovišť	13
2.2.3 Pomůcky a příprava učitele a žáků na realizaci naučné stezky	15
2.2.4 Řešení pracovního listu	15
ZÁVĚR.....	33
RESUMÉ	34
RESUME	35
SEZNAM LITERATURY	36
SEZNAM OBRÁZKŮ A MAP.....	37
PŘÍLOHY	I

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá tvorbou naučné stezky se zaměřením na čtenářskou gramotnost. K její tvorbě jsem zvolila město Přeštice, poněvadž je mi velmi blízké. Bydlím nedaleko tohoto města a poměrně často se tam zdržuji.

K volbě tématu mě vedla především možnost kreativního zapojení vytváření úkolů na různorodé texty přizpůsobené primárně pro žáky 8. ročníku.

Zaměření stezky na čtenářskou gramotnost bylo zvoleno pro její podstatnost, co se týče základního vzdělání, uplatnění pro život a všeobecné znalosti. Úkoly u stanovišť by se bez porozumění textu nedaly plnit.

Tato práce se člení na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá charakteristikou území, v němž je stezka navrhována, okrajově vymezuje pojem čtenářství (čtenářskou gramotnost) a využití naučných stezek.

V praktické části je charakterizována cílová skupina. Tato část přináší samotný návrh naučné stezky – s trasou, jednotlivými stanovišti a pracovními listy s úkoly pro žáky.

Cíl práce spočívá ve zhodnocení potenciálu daného mikroregionu pro tvorbu naučné stezky se zaměřením na čtenářství. Ověření didaktických materiálů ve výuce přesahuje zadání této bakalářské práce. Samotná realizace a evaluace materiálů ve výuce by mohla být předmětem dalšího výzkumného šetření, např. v podobě diplomové práce (již podložené studiem oborové didaktiky).

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

Přeštice se nacházejí ve výšce 366 m. n. m. na jihu v Plzeňském kraji, přibližně 20 km od Plzně. Představují centrum mikroregionu, který se může pyšnit svými částmi Skočice, Žerovice a Zastávka s necelými 7 tisíci obyvateli.¹ Město má poutavou, převážně rovinnou krajinu, s občasnými zalesněnými kopci a řekou Úhlavou, která pramení na Šumavě.² Hlavní silnice spojuje větší města Plzeň a Klatovy. Přeštice mají širokou obchodní síť, která uspokojí základní potřeby obyvatel i návštěvníky. Kultura a sport v Přešticích rozhodně nezaostává. Působí tu například: ženský pěvecký sbor Carmina, dětský pěvecký sbor Hlásek základní umělecké školy nebo Dechový orchestr základní umělecké školy.³ Ze sportovní oblasti tu můžeme nalézt TJ Přeštice, TJ Sokol Přeštice, oddíl házené, fotbalový oddíl nebo například přeštické mažoretky.⁴ Město provází naučná stezka *Se svatým Vojtěchem okolím Přeštic*, která je asi 20 km dlouhá. Vede po historických a přírodních památkách městem i v jeho rozlehlém okolí.⁵

1.1.1 HISTORIE

V nejstarších listinách se název Přeštice zmiňuje několika odlišnými tvary. Můžeme si povšimnout změn například u Prescich, Pressic, Preschic, Presticz, Prestiz, Przesticz.⁶ O původu názvu města se Přeštice zmiňují v několika pověstech. Jedna z pověstí představuje dřívější umístění Přeštic na vícovském návrší nazývaném Háječek. Při znovuzaložení a osidlování města měla vztyčená tyč upozorňovat na čáru, za kterou místní nemohli dále město rozšiřovat. Díky tomu se podle pověsti Přešticím říkalo „přes tyč“. Další pověst vypráví o položených tyčích přes místní řeku Úhlavu, aby se obyvatelé mohli přemisťovat bez komplikací na druhý břeh, kde se v tu dobu nenalézal žádný most. Odtud nesl název Přestyč tedy dnešní Přeštice.⁷

¹ *Oficiální stránky města Přeštice* [online]. Dostupné z: <https://bit.ly/3V48JAJ>.

² SPURNÝ, František. *Přeštice*, s. 28.

³ Informace ZUŠ Přeštice. Dostupné z: <https://bit.ly/3jcgise>.

⁴ Sport. Dostupné z: <https://bit.ly/3G2ItT6>.

⁵ *Se svatým Vojtěchem okolím Přeštic* [online]. Dostupné z: <https://bit.ly/3YwpSWL>.

⁶ ŘÍČÁK, Emanuel Václav. *Dějepis města Přeštic a jeho okolí*, s. 11.

⁷ Tamtéž s. 17.

Poslední pověst informuje o hláskovém vývoji ze staročeského osobního jména Přešek, který zde mohl sídlit jako jeden z prvních obyvatel této osady.⁸

Počátky osídlení Přeštic se odhadují na dobu již před 4 000 lety. První zmínky se však dochovaly v písemné podobě z roku 1226 na listině Přemysla Otakara I., v níž potvrzuje statky doksanskému klášteru.⁹ Přešnice se staly v předhusitské době majetkem kladrubského kláštera sv. Benedikta. Do vlastnictví Švihovských pánů z Rýzmburka se Přešnice dostaly od roku 1420.¹⁰ Městem se staly v roce 1525, získaly tak městský znak, jenž se vyznačuje stříbrným štítem, ten je rozdělený na dvě poloviny. V obou polovinách se vyskytují dvě černé orlice se zlatou korunou, zobákem, drápy a červeným jazykem, vyznačují součást švihovského rodového znaku.¹¹

Obrázek č. 1 – Znak Přeštic

Kladrubskému klášteru Přešnice náležely opět v 18. století, v té době zde byl vybudován barokní chrám Nanebevzetí Panny Marie (v letech 1750–1775).¹²

V letech 1807 a 1810 Přešnice postihly dva velké požáry. Při tomto velkém neštěstí vyhořela radnice, pivovar i s panským dvorem. Kvůli tomu se v Přešticích dochovalo velmi malé množství dokumentů a starých staveb.¹³

⁸ *Přešnice: Vydáno k 750. výročí trvání města a k 55. výročí založení místní organizace KSČ*. 1. vyd. Plzeň: Západočes. nakl., 1976. 114 s., fot. s. 20.

⁹ BENDA, Vladimír a Jan MRKVIČKA. *Přešnice*, s. 1.

¹⁰ SPURNÝ, František. *Přešnice*, s. 5.

¹¹ *Přešnice: Vydáno k 750. výročí trvání města a k 55. výročí založení místní organizace KSČ*. 1. vyd. Plzeň: Západočes. nakl., 1976. 114 s., fot. s. 21.

¹² SPURNÝ, František. *Přešnice*, s. 5.

¹³ BENDA, Vladimír a Jan MRKVIČKA. *Přešnice*, s. 3.

Kultura v Přešticích se rozvíjela. Byly zde založeny dva pěvecké spolky – spolek „Skála“, který byl založen roku 1868 a divadelní spolek „Úhlavan“ založen o 21 let později.¹⁴

K 770. výročí byla roku 1996 vybudována základní škola II. stupně s 24 třídami.¹⁵

1.1.2 POMNÍKY VÝZNAMNÝCH OSOBNOSTÍ

Původní pomník T. G. Masaryka v Přešticích byl postaven na počest 102 padlým vojákům z 1. světové války. Měl také připomínat časy, kdy se zrodila naše samostatnost, a to hlavně díky našemu prvnímu prezidentovi T. G. Masarykovi, jehož pomník v Přešticích mu projevuje tímto úctou a respekt. Pomník byl odhalen ve dnech 5.–6. července 1924, tedy při vzpomínce na mistra Jana Husa. Byl umístěn před budovu Okresní správní komise a Okresní hospodářské záložny. Během 2. světové války (a ještě dlouho po ní) byl pomník ukryt. Znovuobnovení sousoší proběhlo 7. května 1995, kdy byl umístěn na Masarykovo náměstí, tam stojí dodnes.¹⁶

Na náměstí se nachází i kašna se sochou sv. Václava postavená v roce 1868. Na jižní straně náměstí stojí nejstarší sousoší z roku 1676 – Mariánský sloup se sv. Václavem, sv. Vojtěchem a na vrcholu s Pannou Marií. Přes silnici na východní straně je umístěn patron města sv. Kilián z roku 1784, jenž náměstí hlídá. Opravená socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1736 je situována přímo před radnicí.¹⁷

Pomník vznikl i J. J. Rybovi, ten nechal postavit pěvecký spolek „Skála“ roku 1935 poblíž barokního kostela Nanebevzetí Panny Marie.¹⁸

1.1.3 NÁRODNÍ KULTURNÍ PAMÁTKA – CHRÁM NANEBEVZETÍ PANNY MARIE

Chrám Nanebevzetí Panny Marie je dominantou přeštického okolí. Ze severu je ke spatření již od vrcholu Vysoká nedaleko Dobřan a z jihu od Červeného Poříčí. Chrám byl jednou z posledních staveb Kiliána Ignáce Dientzenhofera, kterou zahájil 17. května 1750. Kilián rok poté zemřel.¹⁹ Chrám byl dostavěn roku 1775. Mezitím se stalo mnoho historických událostí, při kterých byly zničeny nebo poškozeny jeho určité části. Dnešní podoba chrámu vznikla rozsáhlou rekonstrukcí, která byla dokončena roku 1996, a to opravou fasád, střech

¹⁴ BENDA, Vladimír a Jan MRKVIČKA. *Přeštice*, s. 6.

¹⁵ Tamtéž s. 10.

¹⁶ POMNÍK TGM NA NÁMĚSTÍ V PŘEŠTICÍCH. Dostupné z: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Priloha_3__pomnik_TGM.pdf.

¹⁷ BENDA, Vladimír a Jan MRKVIČKA. *Přeštice*, s. 9.

¹⁸ Tamtéž s. 6.

¹⁹ BĚL, Jiří, Drahomíra VALENTOVÁ, Věra KOKOŠKOVÁ a Jan MRKVIČKA. *Malý průvodce po přeštickém chrámu Nanebevzetí Panny Marie*, s. 2.

i dostavbou věží po téměř 220 letech.²⁰ Chrám byl poprvé osvětlen 17. září 1997.²¹ Dne 1. července 2008 byl vyhlášen národní kulturní památkou.²²

1.1.4 VÝZNAMNÍ RODÁCI

Mezi významné přeštické rodáky patří **Louis Křikava** (*12. 12. 1873), vlastním jménem Aloisius Maria Křikava. Byl to dekadentní básník, literát a žurnalista. Díla publikoval pod několika pseudonymy, jimiž byly Louis z Přeštic, Vít Ryol či Blažej Jordán. Své dětství a mládí prožil právě v Přešticích. Později napsal o svém rodném městě dílo „*O nezničitelném citu.*“²³ V tomto díle napsal výstižnou charakteristiku a přiblížil vztah ke svému rodnému městu: „*Tam, kde jsme žili životem dítěte, kde se v naší mysli otiskovaly první vlnky života, tam žili jsme nejkrásněji.*“²⁴

Josef Hlávka (*15. 2. 1831) byl architekt, mecenáš, zakladatel a první prezident České akademie věd a umění. Na přeštickém hřbitově se vyskytuje jeho rodinná hrobka, která je postavena v novogotickém stylu z roku 1887.

Zakladatel Živnostenské banky, bankéř, národohospodář **JUDr. Jaroslav Preiss** (*8. 12. 1870) se stal mimo jiné hlavním pořadatelem hospodářských výstav na přeštickém náměstí. Byl také velmi činný v rozvoji podnikatelských aktivit.²⁵

Jan Königsmark (2009) uvádí, že **Jakub Jan Ryba** (*26. 10. 1765) byl hudební skladatel, pedagog a spisovatel. Jeho otce povolali do Nepomuka na místo varhaníka, kam se s rodinou odstěhovali. J. J. Ryba vystudoval gymnázium v Klatovech a filosofii bohosloví v Praze, od roku 1799 žil ve Vídni. Psal pod pseudonymy Podbělovský, V. Charda, V. Petrýn. Mezi jeho díla patří písně (Na úředníka, Na vesnického rychtáře), sbírka (Pohřební písně). Ovládal latinu, němčinu, francouzštinu a řečtinu. Překládal latinské texty – např. *Succus et flores* (Míza a květy) od Senecy. Díla psal latinsky i německy.

J. J. Ryba získal atestaci pro výuku na farních školách. Po přistěhování do Rožmitálu pod Třemšínem se stal pedagogem na místní farní škole. Ve školách se vyučovalo náboženství, trivium (čtení, psaní, počítání), němčina, hospodářství, povinnosti k státu, dějepis a zeměpis. Ryba dával ve vyučování důraz na hudbu a zpěv. Měl moc rád děti a spojoval vyučování

²⁰ BĚL, Jiří, Drahomíra VALENTOVÁ, Věra KOKOŠKOVÁ a Jan MRKVIČKA. *Malý průvodce po přeštickém chrámu Nanebevzetí Panny Marie*, s. 5, 6, 7.

²¹ Tamtéž s. 45.

²² Tamtéž s. 56.

²³ KOKOŠKOVÁ, Věra. *Osobnosti Přešticka*, s. 42, 43.

²⁴ SPURNÝ, František. *Přeštice*, s. 4.

²⁵ Tamtéž s. 17, 18.

s výchovou. Ze zápisů ve Školních denících rožmitálské farní školy můžeme zpozorovat podobu metod Komenského, avšak není potvrzené, zda by onu metodu Ryba znal nebo studoval.

J. J. Ryba se oženil s Annou Laglerovou – dcerou rožmitálského purkrabího. Zplodili spolu 13 dětí, ale jen 7 z nich se dožilo dospělosti. Nejstarší syn Josef se proslavil jako oční lékař. Vilém vystudoval v Plzni, zemřel ve 25 letech na tyfus. Václav se stal knihkupcem a nakladatelem v Praze. Ryba měl 3 dcery, z nichž nejstarší byla Filipa, druhá Marie a třetí Klementa. Poslední z Rybových potomků byl syn Jakub.

Ryba se již jako malý zabýval hudbou a hrou na hudební nástroje, především ovládal hru na housle, klavír, varhany a violoncello. Složil celkem 1 083 skladeb, jež zaznamenal ve svém deníku. Jeho nejznámější skladbou se stala – Česká mše vánoční: Hej, mistře! – která vznikla v roce 1796 a dodnes ji můžeme slyšet v kostelích o vánočních svátcích. Její obsazení je: dvoje housle, viola, violoncello a kontrabas, flétna, 2 klarinety, 2 lesní rohy, trubka, tympány, klíčovou roli mají varhany. Text je lidový – Rybova verze Lukášova evangelia o narození Páně. Mše má 9 částí: Kyrie (z řečtiny znamená Pane – dochováno např. ve staré české písni „Hospodine, pomiluj ny“), Gloria (Sláva), Granduale, Credo (Věřím), Offertorium (Obětování), Sanctus (Svatý), Benedictus (Požehnaný), Agnus Dei (Beránku Boží), Závěr.

Takto popsal části své mše sám Ryba ve svém deníku: „*Kyrie obestírám jemnou hudbou, plnou pokory a důvěry. Ve slovech Smiluj se, ó Pane (Kyrie eleison) naplňuji celou duši dětinou důvěrou v Boha, a tak vytryskne potom lahodná hudba. Gloria opěvuji veselým, radostným a vznešeným zpěvem. Credo skládám ve vážnou, výraznou hudbu, plnou posvátné bázně. ... Sanctus majestátně, Benedictus líbezně, nevinně, Agnus vroucně, Dona pacem srdečně...*“ (Ryba, 1946, s. 44).

J. J. Rybu trápila nemoc jater. Z neobjasněných důvodů 8. dubna 1815 ukončil v Rožmitále svůj život. V roce 1935 byl v Přešticích slavnostně odhalen Rybův pomník s pamětní deskou na místě staré školy.²⁶

²⁶ KÖNIGSMARK, Jan. *Odkaz Jakuba Jana Ryby v dnešní době.*

1.1.5 PŘEŠTICKÉ PRASE

Jeden ze symbolů Přeštic je černostrakaté prase. Toto plemeno vzniklo pravděpodobně křížením českého prasete (českého hřebenáče) a švábsko-hallského barevného prasete (bavorského). V roce 1964 bylo uznáno samostatným plemenem. Později bylo černostrakaté plemeno uznáno jako genetický zdroj České republiky, je to tedy původem české plemeno. V minulosti na začátku 20. století přeštické prase zabezpečovalo výživu v západních Čechách i ostatních přilehlých oblastech. Přeštice se díky tomuto plemenu proslavily v zemědělském a v potravinářském průmyslu. Úctu k přeštickým chovatelům a plemenářům Přeštice ukázaly postavením sousoší dvou prasat z kameniny u hlavní pozemní komunikace z Přeštic do Klatov.²⁷

²⁷ Přeštické prase. Dostupné z: <https://bit.ly/3BJs7MF>.

1.2 ČTENÁŘSTVÍ (ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST)

Marie Švrčková (2011) ve shodě s M. Rabušicovou a J. Doležalovou definuje gramotnost jako gramotnost, která je spojována se čtením a psaním, z toho vyplývá, že člověk gramotný umí číst a psát. Většina odborníků do toho zahrnuje i počítání. Například Doležalová tvrdí, že gramotnost je osvojení dovedností čtení, psaní a počítání alespoň na úrovni základní školy.

Vzhledem k neustálým probíhajícím změnám ve společnosti, v ekonomice a kultuře vymezení pojmu čtenářské gramotnosti není jednoduché a nemá stabilní definici. Je to schopnost zpracovat a porozumět textu pro další možné využití nasbíraných informací v každodenním životě.

„Čtenářská gramotnost zahrnuje nejen osvojení si dovedností čtení, ale schopnost pracovat s textem, komunikovat prostřednictvím psané řeči, získávat a zpracovávat informace z textu atd.“ (Průcha, Walterová, Mareš 2009, s. 34) Má nezastupitelnou funkci ve vzdělávání, poněvadž poskytuje jedinci možnost získat, osvojovat si, zapamatovat si a vybavovat si poznatky a informace i z jiných vzdělávacích oborů. Její umístění v souboru gramotností člověka je součástí tzv. funkční gramotnosti, která je nezbytná pro úspěšný vzdělávací proces.

„Čtenářská gramotnost znamená schopnost porozumět psanému textu, přemýšlet o něm a používat jej k dosahování určitých cílů, k rozvoji vlastních schopností a vědomostí a k aktivnímu začlenění do života společnosti.“ (UIV 200, s. 9) Současné vymezení pojmu čtenářské gramotnosti zahrnuje schopnosti porozumět různým typům textu (ve škole či mimo školu), přemýšlet o jejich smyslu a zvládnout je objasnit.

Čtením textu a jeho porozuměním dosáhneme dalších cílů, které potřebujeme k úspěchu v pracovním i osobním životě. Osvojení této dovednosti je nepostradatelnost pro každodenní život jednotlivce.²⁸

²⁸ ŠVRČKOVÁ, Marie. *Kvalita počáteční čtenářské gramotnosti*, s. 7-15.

Roviny čtenářské gramotnosti:

- **Vztah ke čtení**

Čtenáři mají z četby potěšení a vnitřní potřebu číst. Tyto znaky jsou předpokladem pro rozvíjení čtenářské gramotnosti.

- **Doslovné porozumění**

Pochopení psaných textů pomocí dekodování se zapojením znalostí a zkušeností jedince. Dochází k porozumění na doslovné úrovni.

- **Vysuzování**

Osoba čtenářsky gramotná dovede posoudit a kriticky hodnotit texty z různých hledisek.

- **Metakognice**

Čtenářsky gramotný jedinec si osvojuje návyk na seberegulaci. Tím se rozumí např. správné zvolení textů, způsobu čtení, strategie pro lepší porozumění apod.

- **Sdílení**

Čtenář má potřebu sdílet porozumění textu, své poznatky a prožitky s jinými čtenáři. Všímá si rozdílů mezi porozuměním ostatních čtenářů.

- **Aplikace**

Osoba čtenářsky gramotná četbu využívá i v dalších oblastech života.²⁹

²⁹ ŠVRČKOVÁ, Marie. *Kvalita počáteční čtenářské gramotnosti*, s. 16.

1.3 VYUŽITÍ NAUČNÝCH STEZEK

1.3.1 CHARAKTERISTIKA NAUČNÝCH STEZEK

Friedlová (1991) uvádí, že pojmem „naučná stezka“ se rozumí speciálního označení turistické cesty, která záměrně vede přírodním prostředím tak, aby poukázala pomocí zastávek s popisy na zajímavé jevy týkající se mnoha oblastí – např. historických, zeměpisných, přírodovědných, problémů v životním prostředí apod.³⁰

1.3.2 FUNKCE NAUČNÝCH STEZEK

1. Informační: Na stezce se návštěvníci dozví informace z různých oblastí – např. o přírodě, její ochraně, o historii (památky), o zajímavostech z okolí apod.
2. Výchovně vzdělávací: Stezka nabízí návštěvníkům nové poznatky a prohloubení znalosti získané ve škole. Nabádá je k ochraně přírody a krajiny. Návštěvníci mají možnost pozorovat negativní i pozitivní vlivy člověka na vzhled přírody.
3. Vybízející: Tato funkce má za úkol pozvednout hosty stezky k pozitivnímu postoji k přírodě a živým organismům.
4. Estetická: Klade důraz na působivá místa v okolí stezky. Návštěvníci si všimají těchto okouzlujících míst, evokuje to v nich kladné pocity.
5. Motivační: Díky zajímavým textům se souvisejícími úkoly zaměřenými především na přírodu a blízké okolí na stezce mají návštěvníci větší motivaci a zájem stezku projít.
6. Propagační: Jedince nabádá k dobrému vztahu k přírodě a propaguje prospěšné působení ochránců přírody a dobrovolníků.
7. Didaktická: Naučná stezka může sloužit i ke vzdělávání.
8. Komplexní: Stezka přináší návštěvníkům nové poznatky z více oblastí, např. speleologie, meteorologie, archeologie.³¹

³⁰ FRIEDLOVÁ, Ludmila, Zdeněk SOUČEK a Pavel KOCOUREK. *Budování a využití naučných stezek*, s. 3.

³¹ FRIEDLOVÁ, Ludmila, Zdeněk SOUČEK a Pavel KOCOUREK. *Budování a využití naučných stezek*, s. 5, 6.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 CÍLOVÁ SKUPINA

2.1.1 CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY

Úkoly v této bakalářské práci jsme přizpůsobili jedincům ve věkovém rozmezí 12–14 let. Toto rozmezí se řadí do období staršího školního věku – pubescence. Dochází v něm k tělesnému dospívání, změně způsobu myšlení a k emočnímu prožívání. Děti si v něm vytváří jedinečný životní styl.

Jazyková kompetence je nezbytná pro školní úspěšnost. Jedinci již uvažují o slovech v širším smyslu. Dokáží rozeznat související významy na úrovni lexikální. Dochází k výraznému vývinu řeči a ke zbohatnutí slovní zásoby.³³

2.1.2 ZÍSKANÉ ZNALOSTI A DOVEDNOSTI

Naším cílem je, aby si žáci při absolvování stezky z hlediska čtenářské gramotnosti procvičili porozumění odbornému i uměleckému textu a popisu. Tyto styly byly uplatněny v rámci průřezových témat a předmětů, jako je např. tělesná výchova, zeměpis, dějepis, matematika a literatura.

Dalším cílem je s žáky procvičit orientaci v mapě a jízdním řádu, pomoci jim osvojit si práci s kompasem a naučit je vázání základních uzlů.

Jako zajímavost jsme vzhledem k vazbě na jednu z lokací ve stezce zahrnuli i základní znalosti o chovu vepřového. Díky přiloženému textu se žáci dozví o jednotlivých druzích vepřového masa a jejich užití v přípravě pokrmů.

2.2 NÁVRH NAUČNÉ STEZKY

Přeštice jsou bohatým místem památek, historie a zajímavých míst. Návrh stezky jsem zvolila v tomto městě, poněvadž je mi velmi blízké a byla by škoda ochudit žáky z přeštické základní školy o tento typ zpestření výuky.

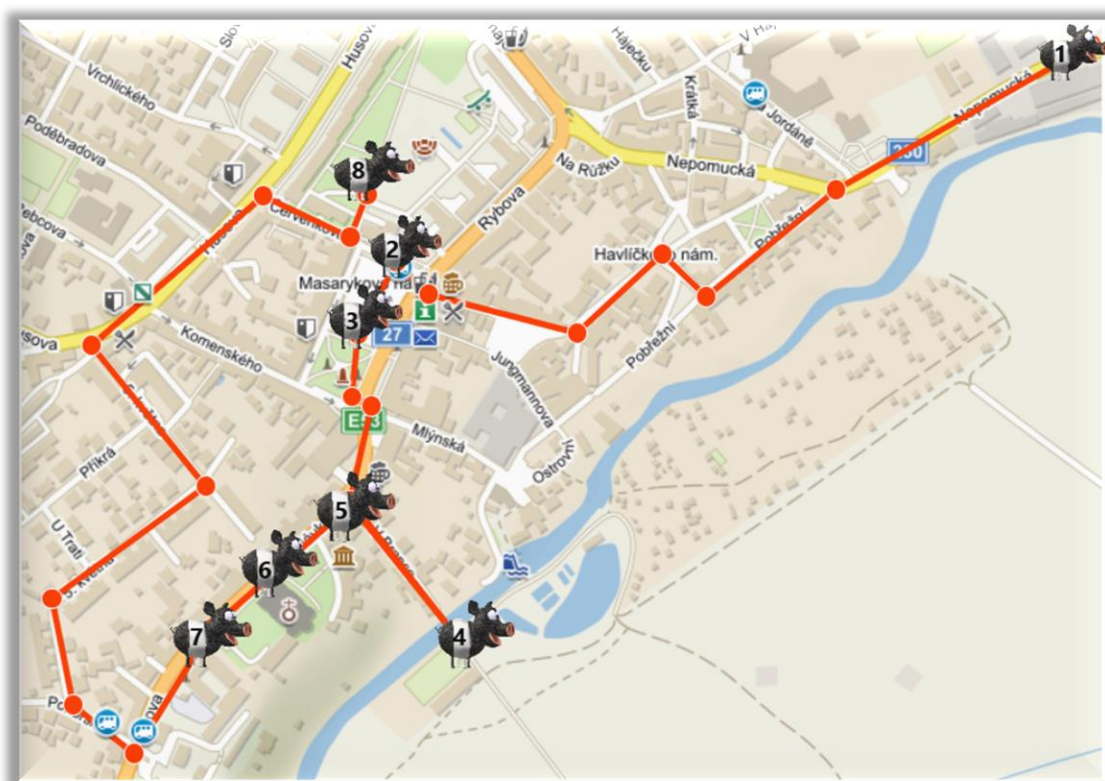
Návrh stezky je určen pro žáky ve věku 12–14 let, především tedy pro žáky 8. ročníku, a to vzhledem k náročnosti úkolů. Zastavení jsou tvořena tak, aby si žáci procvičili učivo a osvojili si čtenářskou gramotnost.

³³ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*.

Stezka obsahuje i závěrečnou tajenku, na kterou žáci sbírají indicie za pomoci písmen u jednotlivých stanovišť. Písmena však nejdou postupně, a proto je závěrečným úkolem žáků sestavit ze získaných písmen jméno architekta. Do závěrečné tajenky jsem zvolila významného přeštického rodáka Josefa Hlávku, po kterém se jmenuje i místní základní škola.

2.2.1 TRASA

Trasa vede městem od uvítací cedule Přeštice v Nepomucké ulici přes různá stanoviště a končí na osmém stanovišti, které se nachází u mapy v parku mezi bytovými domy. Trasa je dlouhá necelé tři kilometry.

Mapa č. 1 – Trasa naučné stezky

2.2.2 NÁZEV A STRUČNÝ POPIS STANOVIŠŤ

Stezku jsem pojmenovala *Po stopách přeštického prasete*, protože přeštické prasce je jedním z nejvýznamnějších symbolů města. Naučná stezka obsahuje 8 stanovišť a u každého z nich žáci získají indicie do závěrečné tajenky.

Stanoviště:**1. Historie**

Na tomto stanovišti se žáci dozvědí základní informace o historii Přeštic. Budou mít za úkol vytvořit myšlenkovou mapu z příloženého textu.

2. Zastávka

Cílem tohoto stanoviště je, aby se žáci bez problémů orientovali v jízdnicích řádech na autobusové zastávce. Budou mít za úkol odpovědět na otázky týkající se místního jízdnicího řádu.

3. Sochy

Žáci určí podle kompasu, na které světové straně jsou jednotlivé sochy umístěny. Spojí čarou světovou stranu s osobností sochy a následně i s obrázkem. Dozvědí se o různých možnostech vzniku názvu města podle lidové pověsti a pokusí se navrhnout sochu Přeča.

Pomůcky: kompas/mobilní aplikace – Kompas

4. Loděnice

Žáci se pokusí porozumět návodu u jednoduchých obrázků, podle kterých budou mít za úkol uvázat tři základní uzly.

Pomůcky: provázky/tkaničky

5. Jakub Jan Ryba

Zde bude k dispozici část z Rybovy nejznámější skladby: *Česká mše vánoční: Hej mistře!* Žáci budou mít za úkol vyhledat v bublině adekvátní odpověď k zadaným otázkám. K tomu jim bude poskytnuta první část z Rybovy skladby.

6. Chrám Nanebevzetí Panny Marie

Na tomto stanovišti se žáci pokusí rozluštit rok dokončení stavby kostela, který je napsán římskými čísly. Vyskytuje se nad hlavním vchodem.

7. Černostrakaté prase

Žáci se seznámí s pojmenováním jednotlivých částí vepřového masa a získají informace k přípravě pokrmů.

8. Mapa

Na tomto zastavení si žáci procvičí práci s panoramatickou mapou – PŘEŠTICKO A JIŽNÍ PLZEŇSKO. Budou vyhledávat za pomoci legendy různá místa, která následně zasadí do křížovky. V tajence se dozví nápovědu do závěrečné tajenky.

2.2.3 POMŮCKY A PŘÍPRAVA UČITELE A ŽÁKŮ NA REALIZACI NAUČNÉ STEZKY

Pro splnění naučné stezky v plném rozsahu je zapotřebí zajistit následující přípravu učitele i žáků, aby nenastaly případné komplikace.

Příprava učitele:

- prostudovat si podrobně tuto stezku, pracovní listy i s jejich správným řešením, aby mohl být učitel případně žákům nápomocen,
- vytisknout pracovní listy pro každého žáka (viz příloha č. 1),
- zajistit bezpečnost (poučení), případně být připravený s lékárníčkou.

Příprava žáků:

- vhodné oblečení a obuv i pro nepříznivé počasí (pláštěnka, deštník),
- svačina, pití,
- psací potřeby, pastelky,
- deska, která jim zajistí oporu při psaní do pracovních listů,
- provázek/tkanička,
- kompas/stažení aplikace do chytrého telefonu – Kompas.

2.2.4 ŘEŠENÍ PRACOVNÍHO LISTU

Pro lepší kontrolu a přehlednost jsme přiložili přímo pracovní listy se správným řešením.

Historie

Ocitli jsme se na okraji Přeštic u uvítací cedule. Dozvíme se zde něco o historii tohoto města a pokusíme se ze získaných informací utvořit myšlenkovou mapu.

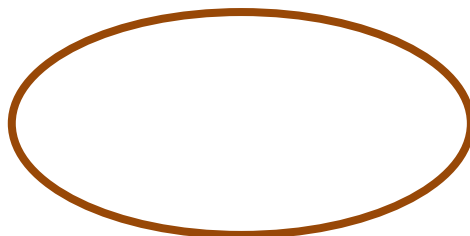
Přečtete si následující informace o historii Přeštic.

Přímé počátky dnešních Přeštic lze spatřovat v archeologicky doloženém slovanském osídlení na návrší u zdejšího kostela. Někdejší trhovou ves připomínají písemné prameny z let 1226–1233. Od roku 1239 patřily Přeštice kladrubskému klášteru. Po roce 1245 bylo zřízeno u kostela probošství a v průběhu druhé poloviny 13. stol. vzniklo neobvykle pojaté městečko s rozlehlým tržním náměstím. Od roku 1420 Přeštice vlastnila rodina Švihovských z Rýzemberka, od nichž získali přeštičtí v roce 1519 a 1524 městská práva. Po roce 1548 dochází k častým změnám zástavních majitelů města až do let 1705–1785, kdy se Přeštice opět stávají majetkem kláštera v Kladrubech. Řeholníci zde opět obnovili probošství a nechali postavit nepřehlédnutelný chrám Nanebevzetí Panny Marie. Během 19. století nabyl na významu místní chov hus a vepřů. Po obsazení Sudet v roce 1939 se z Přeštic stalo pohraniční město. Za éry komunismu se z Přeštic stává spíše průmyslové město a dochází bohužel i k urbanistické degradaci tváře města. Nepřehlédnutelný kostel Nanebevzetí Panny Marie je monumentální vrcholně a pozdně barokní dominantou města. Byl postaven podle návrhu Kiliána Ignáce Dienzenhofera. V roce 2000 byl otevřen Dům historie Přešticka se stálou muzejní expozicí.

Dostupné z: <http://janochinfo.cz/Prestice/historie.html>, upraveno

Nyní z přečteného textu utvoř myšlenkovou mapu – do středu zvol klíčové vystihující slovo pro tento úryvek, poté heslovitě napiš a barevně vyznač důležité informace.

Písmenko u správné odpovědi využiješ v závěrečné tajence.

Od kterého roku patřily Přeštice kladrubskému klášteru poprvé?

P

1245

K

1239

Z

1233

Zastávka

Stojíme na autobusové zastávce na přeštickém náměstí. Naším cílem na tomto stanovišti bude orientovat se v místním jízdním řádu a podle něj odpovědět na následující otázky.

Vyhledej nástupiště číslo 3 a na něm spoj, který jede na Letiny. Odpověz na následující otázky.

1. Odkud kam jezdí autobus? **Plzeň–Letiny**
2. Autobus vyjíždí v pondělí z Horní Lukavice v 10:30 hodin. V kolik hodin by měl přijet do zastávky *Řenče, Libákovice*? **10:49**
3. Zjisti, zda autobus, který vyjíždí v sobotu v 13:14 z přeštického náměstí, zastavuje také v *Dolní Lukavici, Snopoušovy*. **Nezastavuje**
4. Zjisti, v kolik hodin vyjíždí autobus ze zastávky:
 - a. *Přeštice,, žel. St., stan. 1* do zastávky *Řenče, Vodokrty* v neděli:
13:12, 17:12, 20:12
 - b. *Plzeň,, Bory, stan. 1* aut. St. Do zastávky *Chlumčany, Hradčany*, který nejede v termínech 1. 7. 22 – 31. 8. 22 a 26. 10. 22 – 27. 10. 22:
12:20
 - c. *Dolní Lukavice,, ZD* do zastávky *Řenče*, který jede v termínech 1. 7. 22 – 31. 8. 22 a 26. 10. 22 – 27. 10. 22:
12:36
5. Která společnost přepravu zajišťuje?

ARRIVA STŘEDNÍ ČECHY S. R. O.

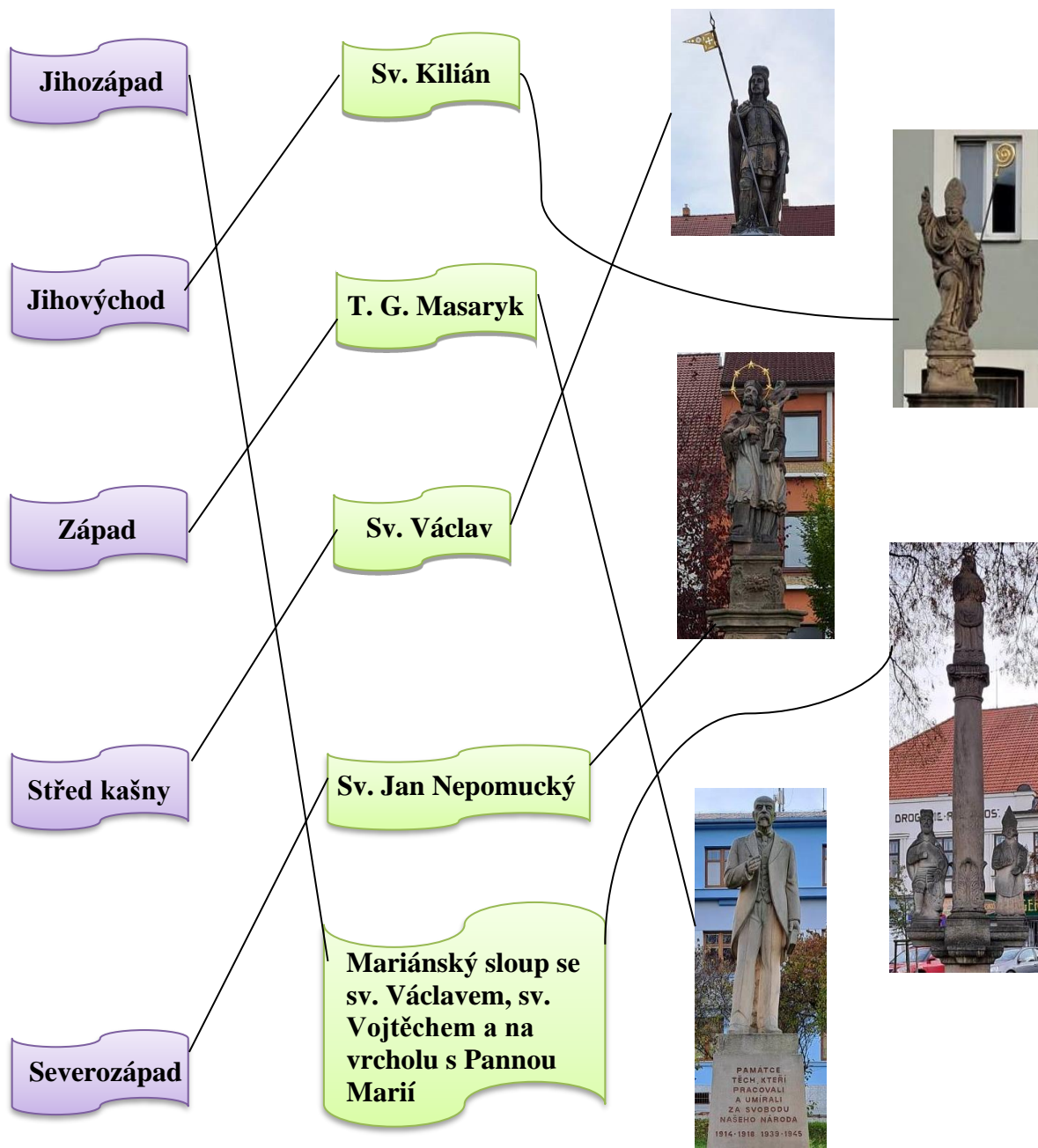
Písmeno do závěrečné tajenky

Sochy

Vyskytujeme se na Masarykově náměstí. S pomocí kompasu a světových stran určíme, kde se nachází která socha. Dozvíme se, jak Přeštice přišly ke svému jménu, a pokusíme se navrhnout sochu Přecha.

Postav se ke kašně, která nám bude určovat středový bod kompasu. Přiřaď jméno sochy ke světové straně a k fotografii.

Přečti si pověst, jak přišly Přeštice ke svému jménu.

Přes tyče, nebo s Přeškem?

Lidová pověst vysvětluje jméno Přeštice tak, že obyvatelé kdysi chodili přes řeku Úhlavu „přes tyče“. Skutečnost je, alespoň podle Antonína Profouse, badatele v oblasti místních jmen, prozaičtější. Název zřejmě pochází ze zdobněliny osobního slovanského jména Přech. Když se místo osidlovalo, Přešek zřejmě něco znamenal – a Přešćici byli lidé Přeškovi.

Dostupné z: <http://janochinfo.cz/Prestice/historie.html>, upraveno

Navrhni sochu Přecha:

Které nadřazené slovo náleží k následujícím slovům? **Jména**

Přech, Antonín Profous, Přeštice, Úhlava

Vyhledej v textu o pověsti antonymum ke slovu „fantazie“. **Skutečnost**

První písmena z tvých odpovědí využiješ v závěrečné tajence.

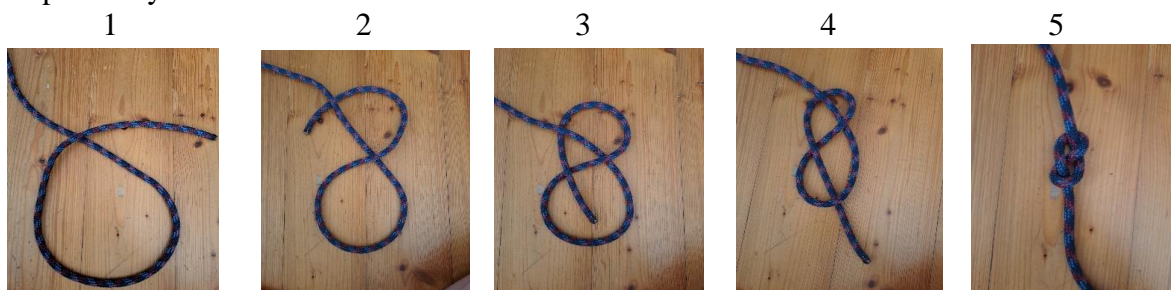

Loděnice

Jsme na přeštické loděnici u řeky Úhlavy. Dozvíme se o využití tří uzlů a naučíme se je vázat pomocí obrázkového návodu.

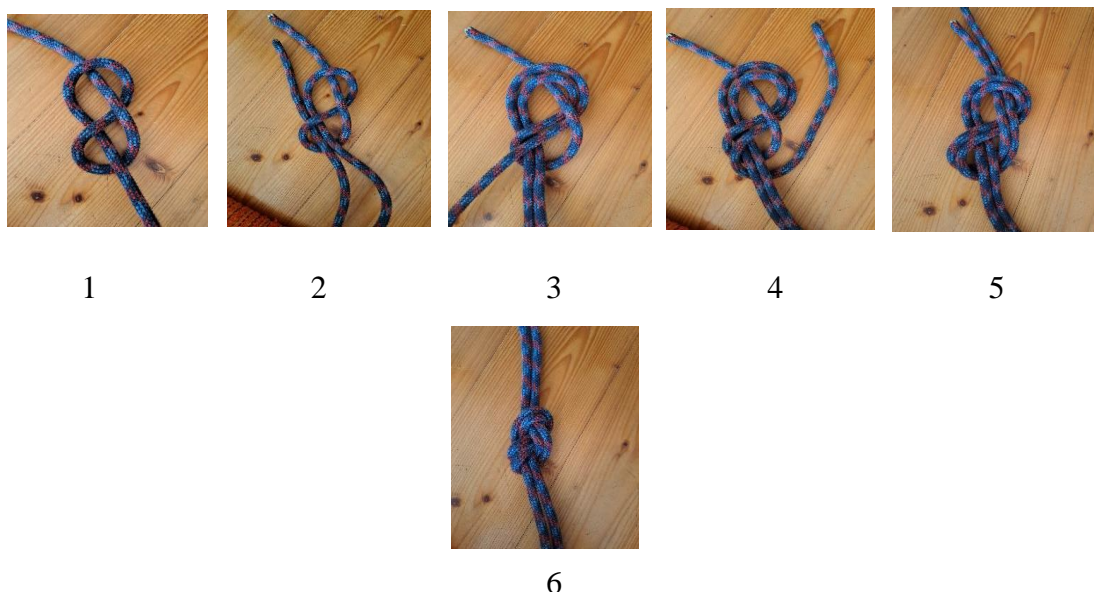
1. Osmičkový uzel

Tento uzel patří mezi uzly základní. Dvojitý osmičkový uzel má častější využití. Slouží k navazování lana na pevný bod nebo např. k navázání horolezce či hasiče na lano. Díky symetrickému tvaru se snadno kontroluje vizuálně i hmatem. Považuje se za velmi bezpečný a spolehlivý uzel.

1. Uděláme na lanu oko (levý konec lana vede nad druhým lanem horem).
2. Levý konec vede pod druhým koncem lana spodem.
3. Tentýž konec vede do vytvořeného oka přes lano horem.
4. Konec protáhneme pod lanem spodem.
5. Zatáhneme za oba konce, tak utáhneme uzel.

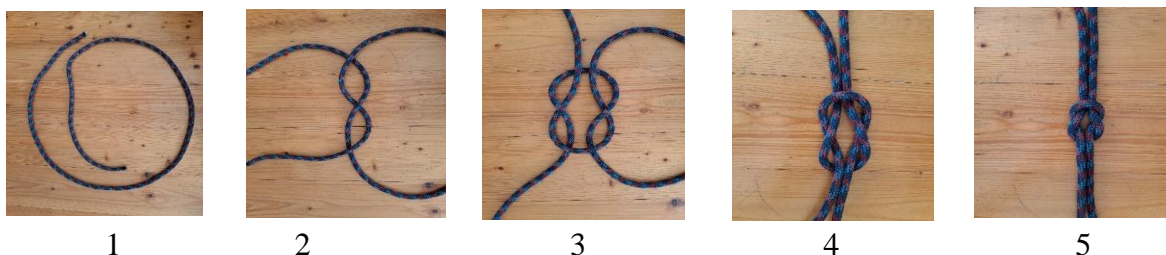
Dvojitý osmičkový uzel

1. Vytvoříme klasický osmičkový uzel.
2. Spodním koncem lana opišeme celou osmičku. Protáhneme očkem horem vedle lana vlevo.
3. Tentýž konec povedeme přes horní konec lana horem, poté spodem do oka tak, aby konec byl nad zdvojeným lanem.
4. Konec povedeme pod zdvojeným lanem.
5. Provlékáme očkem vedle samostatného lana vpravo.
6. Uzel utáhneme.

2. Ambulantní uzel

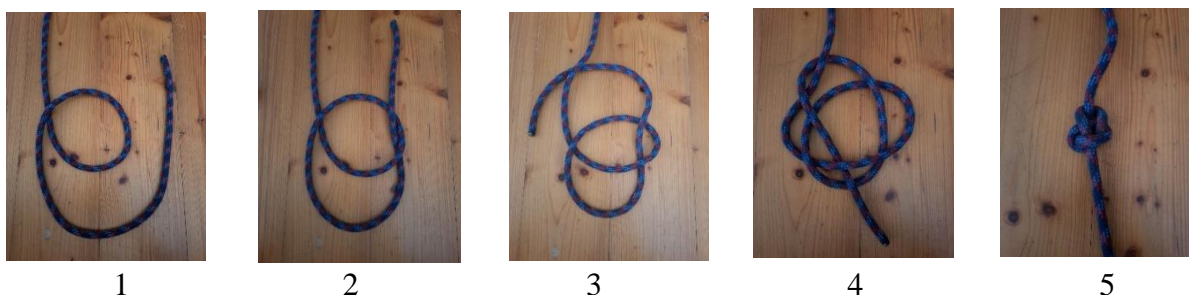
Tento uzel je plochý a netlačí. Užívá se především v lékařství. Můžeme ho použít ke svázání stejně silných provazů, obvazu apod.

1. Rozložíme si provaz do kruhu.
2. Pravý konec přeložíme přes levý konec a vytvoříme klasický uzel.
3. Uděláme další uzel, tentokrát povedeme levý konec přes pravý.
4. Lehce přitáhneme. Oka by měla mít možnost se na obou částech provazu pohybovat.
5. Dotáhneme uzel za oba konce.

3. Dračí smyčka

Tímto uzlem vytvoříme na provazu smyčku, která se nestahuje a je pevná. Dříve se používal k jistění horolezců, byl však nahrazen bezpečnějším uzlem. Dračí smyčka patří k základním uzlům.

K zavázání tohoto uzlu nám může pomoci tato pohádka.

1. Vytvoříme oko (*jezero*) tak, aby se spodní konec (*drak*) lana v oku nacházel nad horním koncem (*princezna*) lana.
2. Spodní konec (*drak*) lana provlékneme spodem vytvořeného oka (*jezera*).
3. Spodní konec (*drak*) lana povedeme (*se obtočil kolem*) pod horním koncem (*princezny*) lana.
4. Tentýž konec (*drak*) vedeme horem do vytvořeného oka (*jezera*), které jsme udělali na začátku.
5. Uzel utáhneme zatáhnutím za oba konce lana.

„V hlubokém jezeře žil drak. Když uviděl na břehu princeznu, vystoupil z vody, obtočil se kolem ní a snažil se ji stáhnout k sobě do jezera. Princezna ale stála pevně na nohou a stáhnout se nenechala.“

Dostupné z: bit.ly/3Y2pxtB

Ve kterém sportu, jenž je zmíněn u charakteristik, využíváme vázání uzlů?

Horolezectví

První písmeno z odpovědi využij v závěrečné tajence.

Jakub Jan Ryba

Před námi stojí pomník významného hudebního skladatele, pedagoga a spisovatele. Jeho nejznámější skladbou se stala: „Česká mše vánoční: Hej, mistře!“, která obsahuje 9 částí (Kyrie, Gloria, Granduale, Credo, Offertorium, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei, Závěr). My si zde přiblížíme úryvek z první části – Kyrie.

Přečti si úryvek z Rybovy nejznámější skladby „Česká mše vánoční: Hej, mistře!“ a poté správně přiřaď písmena s pojmy v bublině k jejich charakteristice.

Kyrie
 Tenor:
 Hej, mistře,
 vstaň bystře,
 vzhlédni na jasnost,
 nebes na švarnost,
 krásu uhlídáš,
 v tento noční čas.
 Hvězdy jsou dnes krásnější,
 obloha je jasnější,
 měsíc krásně plápolá,
 světlý je sad, obora,
 denice již vychází,
 z hájů volá zvěř,
 cvrlikáním přelibým
 ptáčeků zvučí keř,
 rozléhá se les.
 Slyším za horou tam zvuk,
 moldánkový jemný hluk.
 Ejhle! Slyšíš,
 mistře, slyšíš,
 dudlování, libé hraní,
 jak to zvučí, krásně hučí:
 honem vstaň, mistře,
 prohlédni bystře!

Dostupné z: <https://bit.ly/427Yd03>

1. Oslovení: **mistře – R**
2. Slovní druh slova „dudlování“: **podstatné jméno – O**
3. Větný člen slova „jemný“: **přívlastek shodný – Ž**
4. Synonymum ke slovu „švarný“: **pěkný – M**
5. Název první části České mše vánoční: **Kyrie – I**
6. Metafora: **měsíc plápolá – T**
7. Stupně přídavného jména krásnější: **krásný – Á – krásnější – nejkrásnější – L**

nejkrásnější – L sloveso – P podstatné jméno – O
 přívlastek shodný – Ž měsíc plápolá – T Credo – U
 předmět – W krásný – Á Santctus – K mistře – R
 nejpěknější – J Kyrie – I slyšíš – Z Gloria – Ý
 pěkný – M přívlastek neshodný – S částice – U
 krásu uhlídáš – H

Když seřadíš písmena popořadě tak, jak jsi vybral následující odpovědi v bublině, vyjde ti město, kde J. J. Ryba působil.

ROŽMITÁL

Písmena, která jsi přiřadil k otázkám 2. a 7., ti poslouží v závěrečné tajence:

Á L O

Doporučení:
 Poslechněte si
 ukázkou 1. části
 z této skladby.

Chrám Nanebevzetí Panny Marie

Ocitli jsme se u dominanty přeštického okolí – Chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Chrám byl jednou z posledních staveb Kiliána Ignáce Dientzenhofera. 1. 7. 2008 byl vyhlášen národní kulturní památkou.

Nad vchodem do chrámu se pod římskými čísly skrývá rok dokončení stavby. Vylušti tento rok a zařaď, do kterého století tento rok spadá. Jednotlivé číslice z odpovědi ti udají, kolikátá písmena z abecedy (počítej i písmena s diakritikou) využiješ v závěrečné tajence.

Ti z vás, kteří si nevědí rady s římskými čísly, naleznou nápovědu zašifrovanou v následující větě.

Ivan vedl Xénii lesní cestou do města.

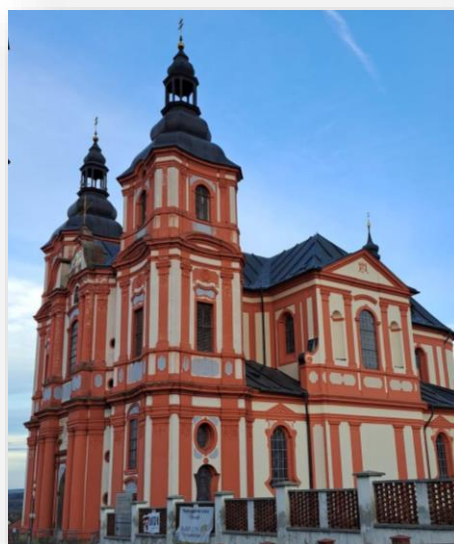
Rok dokončení stavby: **1775**

Století: **18. st.**

Rozdělení na 2 čísla: **1 a 8**

1. písmeno: **Á**

2. písmeno: **F**

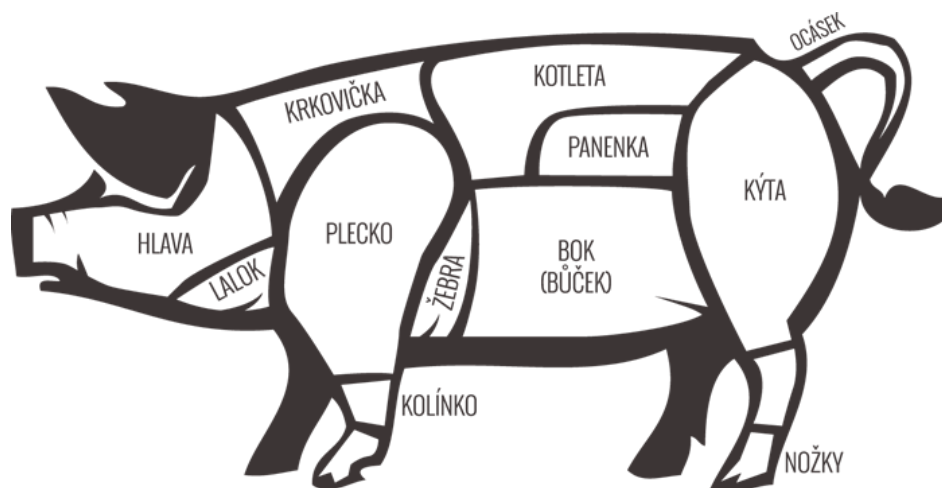

Černostrakaté prasce

Před námi stojí sousoší černostrakatých prasat. Černostrakaté prasce je jeden ze symbolů Přeštic. V roce 1964 bylo uznáno samostatným plemenem. Přešticce se díky tomuto plemenu proslavily v zemědělském a potravinářském průmyslu.

Víš, kde se na těle prasce nacházejí jednotlivé druhy masa? Doplně je do obrázku. Náповědu nalezneš u jednotlivých charakteristik částí masa.

Panenka je nejjemnější část vepřového masa. Je to dlouhý úzký sval umístěný pod páteří, táhne se od žeber k pánvi. Vhodná je na minutky, medailonky, jemné řízky, na nudličky nebo přípravu vcelku.

Kotleta je druhá nejjemnější část vepřového masa. Vleče se od krkovice podél páteře shora, zesponu k ní přiléhá panenka a končí u kýty. Nejlepší pečeně je lehce prorostlá tukem, poněvadž se při tepelném zpracování jen tak nevysuší. Můžeme ji použít jako steakové maso, na gril nebo např. na řízky.

Kýta se skládá z mohutné kosti a dlouhých svazků svalových vláken. Při zpracování má tendenci vysychat, protože obsahuje minimum tuku. Je specifická pro výrobu šunky. Jde o část zadní nohy ke kolenu.

Plec je vyvážené maso. Má ideální poměr libového a tučného masa. Používá se k přípravě gulášů, do tlačenek, na výpečky. Jde o část z přední nohy ke kolenu.

Krkovice obsahuje vysoké množství tuku. Nalezneme ji za krkem a pokračuje až k zadním žebrům, kde se střetává s kotletou. Hodí se k přípravě špízů, steaků anebo se vcelku peče v troubě.

Bůček, jinak řečeno vepřový bok, se vyskytuje mezi krkem a pupkem. Zpracovává se na roládu či škvarky. Je oblíbený v asijské kuchyni, kde se připravuje s kůží, která je vypečená do křupava.

Žebra jsou vhodná na grilování, mohou se dochutit a péct v troubě, vyudit, povařit ve vodě a podávat s chlebem a křenem.

Ocásek se vyskytuje na konci páteře, navazuje na kýtu. Je oblíbený na zabijačkách – uzený nebo pečený v troubě rozdělený na menší díly.

Koleno je maso a kost předního a zadního kolene. Zadní je větší a tučnější, kdežto přední menší a libovější. Vhodné je dlouhé a pomalé pečení. Kolena jsou bohatá na kolagen.

Nožky jsou bohaté na kolagen, tudíž se hodí na přípravu sulců. Vhodné je i použití do vývarů pro snazší tuhnutí. Nalezneme je i v tlačenkách, jitrnicích a jelitech.

Lalok obsahuje vysoké procento tuku, který se vyskytuje v podbradku. Vhodný je na škvarky, na tučné polévky a na přípravu ovarů.

Hlava se hodí do vývarů a ovarové polévky, na přípravu tlačenek nebo jiných zabijačkových specialit. Není špatné tuto část masa sníst jen tak posolenou a obrat rukama.

Dostupné z: <https://www.masovabedynka.cz/rozdeleni-masa>, upraveno

Otázka do závěrečné tajenky.

Která část masa je vhodná na škvarky?

R

kýta

M

kotleta

E

lalok

Mapa

Stojíme v parku před panoramatickou mapou – PŘEŠTICKO a JIŽNÍ PLZEŇSKO.
Naším úkolem bude orientovat se v mapě a legendě.

Doplň křížovku za pomoci mapy. Výsledek v tajence ti poslouží jako nápověda při závěrečné tajence.

1. Zřícenina
2. Nejvyšší bod 727 m. n. m.
3. Hradiště u Plzně
4. Vodní hrad
5. Obec, v níž se vyskytují lázně
6. Směr od Švihova na větší město
7. Řeka protékající Plzní
8. Vodní nádrž u Ejpovic
9. Část Plzně blízko Starému Plzenci

1.				R	A	D	Y	N	Ě		
2.	D	O	U	B	R	A	V	A			
3.	L	I	T	I	C	E					
4.		Š	V	I	H	O	V				
5.		L	E	T	I	N	Y				
6.		K	L	A	T	O	V	Y			
7.			M	Ž	E						
8.					K	L	A	B	A	V	A
9.			K	O	T	E	R	O	V		

Tajenka: **ARCHITEKT**

Závěrečný úkol

Pokus se přijít na jméno významného rodáka pomocí písmen, která jsi získal při plnění úkolů na této stezce, a zamysli se, čím byl významný pro Přeštice.

Výsledek tajenky u posledního zastavení:

ARCHITEKT

Významný rodák Přeštic:

JOSEF HLÁVKA

Písmena podle jednotlivých stanovišť:

1. Pověst: **K**
2. Zastávka: **V**
3. Sochy: **J, S**
4. Loděnice: **H**
5. J. J. Ryba: **Á, L, O**
6. Chrám Nanebevzetí Panny Marie: **A, F**
7. Černostrakaté prase: **E**
8. Mapa: **ARCHITEKT**

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo vytvořit návrh naučné stezky v Přešticích a okolí za pomoci praktického materiálu pro učitele i žáky.

Začátek práce spočíval ve zhodnocení potenciálu Přešticka pro vytvoření stezky se zaměřením na čtenářství z hledisek přírodních, kulturních, historických či literárních. Návrh byl tvořen ze znalosti určité úrovně čtenářské gramotnosti.

V praktické části byla znázorněna trasa naučné stezky s jejími stanovišti a stručným popisem. Dále tato část nabízí přípravu pro učitele i pro žáky a přichází s informací o potřebných pomůckách nutných k bezproblémovému absolvování stezky. Byly zde také vytvořené pracovní listy (i s řešením) ke konkrétním stanovištím.

Tvorba tohoto návrhu naučné stezky mě velice bavila a zároveň velmi obohatila, a to nejen z důvodu bližšího poznání regionu, ale i z oblasti kreativní tvorby pro cílovou skupinu žáků. Domnívám se, že propojení čtenářství a naučné stezky je zcela adekvátní a přínosné zpestření výuky.

Věřím, že po ověření ve výuce a případných úpravách by mohla tato práce sloužit pedagogům na místní základní škole, případně inspirovat k tvorbě obdobné stezky.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá tvorbou naučné stezky zaměřené na čtenářskou gramotnost. Teoretická část byla věnována zhodnocení potenciálu zvoleného území, ve kterém je trasa stezky navržena. Další kapitoly teoretické části napomohly k vymezení pojmu čtenářská gramotnost a k informování o možném využití naučných stezek obecně.

Praktická část této práce byla zaměřena na návrh trasy a tvorbu pracovních listů pro případnou realizaci stezky pro děti ve věkové skupině 12–14 let. Stezka by měla dětem sloužit ke zlepšení jejich čtenářské dovednosti a k rozvoji jejich všeobecných znalostí.

RESUME

This bachelor's thesis is about creation of a educational path focused on reading literacy. The theoretical part was focused on evaluation of the potential chosen territory, in which the route of the trail was designed. Other chapters of the theoretical part helped to define the concept of reading literacy and to inform about the possible use of learning paths in general.

The practical part of this work was focused on the design and creation of worksheets for the possible realization of a trail for children in the age group of 12-14 years. The trail should serve children's development to improve their reading skills and general knowledge.

SEZNAM LITERATURY

- BĚL, Jiří, Drahomíra VALENTOVÁ, Věra KOKOŠKOVÁ a Jan MRKVIČKA. *Malý průvodce po přeštickém chrámu Nanebevzetí Panny Marie*. Přeštice: Spolek pro záchranu historických památek na Přešticku, 2009.
- BENDA, Vladimír a Jan MRKVIČKA. *Přeštice*. Přeštice: Městský úřad, 1996. ISBN 80-901717-8-8.
- FRIEDLOVÁ, Ludmila, Zdeněk SOUČEK a Pavel KOCOUREK. *Budování a využití naučných stezek*. Praha: Propagační tvorba, 1991. ISBN 80-853-8623-2.
- Informace ZUŠ Přeštice. In: *ZUŠ Přeštice* [online]. Přeštice: FOXPROFI, 2005 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://bit.ly/3jcgise>
- KOKOŠKOVÁ, Věra. *Osobnosti Přešticka*. Přeštice: František Spurný - Apex-Art, 2012. ISBN 978-80-987600-03-0.
- KÖNIGSMARK, Jan. *Odkaz Jakuba Jana Ryby v dnešní době*. Přeštice, 2009.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- Oficiální stránky města Přeštice* [online]. Přeštice: Galileo Corporation, 2022 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://bit.ly/3V48JAJ>
- POMNÍK TGM NA NÁMĚSTÍ V PŘEŠTICÍCH. In: *Národní deska* [online]. Brno [cit. 2022-11-14]. Dostupné z: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Priloha_3__pomnik_TGM.pdf
- Přeštické prase. In: *Oficiální stránky města Přeštice* [online]. Přeštice: Galileo Corporation s.r.o., 2022 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://bit.ly/3Bjs7MF>
- ŘÍČÁK, Emanuel Václav. *Dějepis města Přeštic a jeho okolí*. Přeštice: GARN, 2012. ISBN 978-80-86347-08-0.
- Se svatým Vojtěchem okolím Přeštic* [online]. [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://bit.ly/3YwpSWL>
- Sport. In: *Oficiální stránky města Přeštice* [online]. Přeštice: Galileo Corporation, 2022 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: <https://bit.ly/3G2ItT6>
- SPURNÝ, František. *Přeštice*. Havlíčkův Brod: F. S. Publishing, 2002. ISBN 80-903038-2-X.
- ŠVRČKOVÁ, Marie. *Kvalita počáteční čtenářské gramotnosti*. Ostrava: Zdeněk Pracný - OFTIS, 2011. ISBN 978-80-7464-020-9.

SEZNAM OBRÁZKŮ A MAP

Obrázek č. 1 – Znak Přeštic.....	4
Mapa č. 1 – Trasa naučné stezky	13

Zdroje obrázků použitých v pracovních listech

Kreslené prase, zdroj: vlastní

1. Stanoviště

Uvítací cedule, zdroj: vlastní fotografie

2. Stanoviště

Jízdní řád, zdroj: 431 Letiny – Řenče – Dolní Lukavice – Plzeň [online]. [cit. 2023-03-10].

Dostupné z: https://www.idpk.cz/data/folders/IV_0450431-f6725.pdf?show

3. Stanoviště

Sochy, zdroj: vlastní fotografie

Kus pergamenu, zdroj: Pixers [online]. [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: bit.ly/42sSv9s

4. Stanoviště

Uzly, zdroj: vlastní fotografie

5. Stanoviště

Římské číslice, zdroj: vlastní fotografie

Chrám, zdroj: vlastní fotografie

6. Stanoviště

Sousoší prasat, zdroj: vlastní fotografie

Kreslené prase, zdroj: Masová bedýnka [online]. [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <https://www.masovabedynka.cz/rozdeleni-masa>

7. Stanoviště

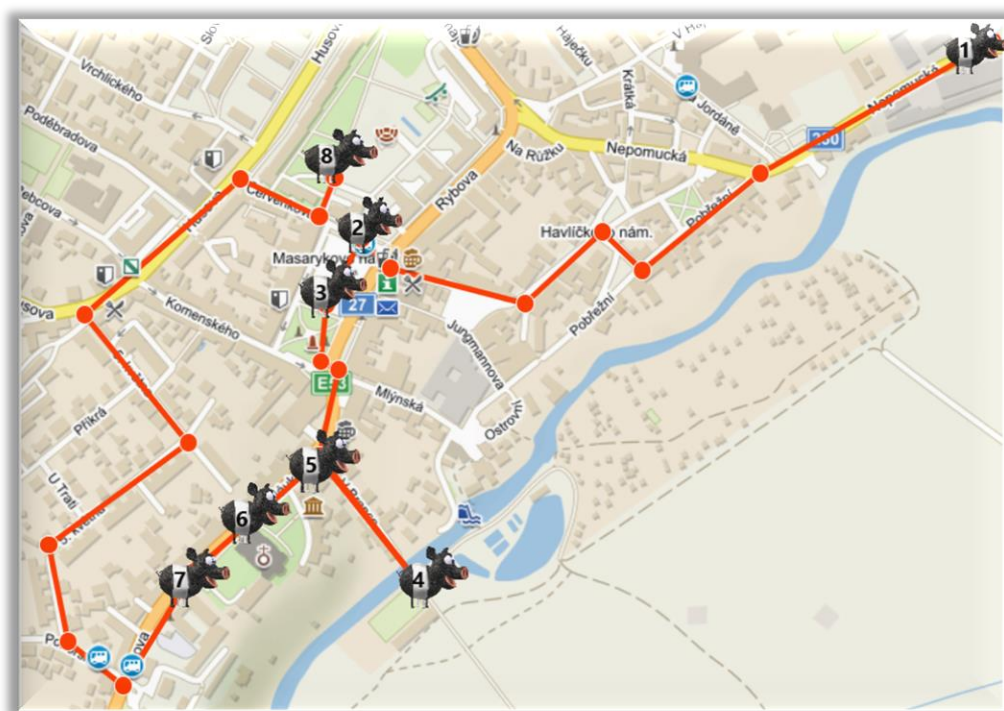
Mapa, zdroj: vlastní fotografie

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Pracovní listy

Příloha č. 1

Po stopách přestického prasete

Tato stezka nám přináší mnoho zajímavých úkolů a poznání přeštického okolí, nahlédnutí nejen do historie, ale i do dalších poutavých oblastí.

V závěrečném úkolu nás čeká tajenka, na kterou získáme indicie pomocí písmen na jednotlivých stanovištích.

Stanoviště:

1. Pověst
2. Zastávka
3. Sochy
4. Loděnice
5. Jakub Jan Ryba
6. Chrám Nanebevzetí Panny Marie
7. Černostrakaté prase
8. Mapa

Historie

Ocitli jsme se na okraji Přeštic u uvítací cedule. Dozvíme se zde něco o historii tohoto města a pokusíme se ze získaných informací utvořit myšlenkovou mapu.

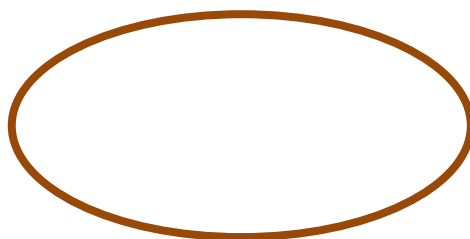
Přečtěte si následující informace o historii Přeštic.

Přímé počátky dnešních Přeštic lze spatřovat v archeologicky doloženém slovanském osídlení na návrší u zdejšího kostela. Někdejší trhovou ves připomínají písemné prameny z let 1226–1233. Od roku 1239 patřily Přeštice kladrubskému klášteru. Po roce 1245 bylo zřízeno u kostela probošství a v průběhu druhé poloviny 13. stol. vzniklo neobvykle pojaté městečko s rozlehlým tržním náměstím. Od roku 1420 Přeštice vlastnila rodina Švihovských z Rýzemberka, od nichž získali přeštití v letech 1519 a 1524 městská práva. Po roce 1548 dochází k častým změnám zástavních majitelů města až do let 1705–1785, kdy se stávají opět majetkem kláštera v Kladrubech. Řeholníci zde opět obnovili probošství a nechali postavit nepřehlédnutelný chrám Nanebevzetí Panny Marie. Během 19. století nabyl na významu místní chov hus a vepřů. Po obsazení Sudet v roce 1939 se z Přeštic stalo pohraniční město. Za éry komunismu se z Přeštic stává spíše průmyslové město a dochází bohužel i k urbanistické degradaci tváře města. Nepřehlédnutelný kostel Nanebevzetí Panny Marie je monumentální vrcholně a pozdně barokní dominantou města. Byl postaven podle návrhu Kiliána Ignáce Dienzenhofera. V roce 2000 byl otevřen Dům historie Přešticka se stálou muzejní expozicí.

(Dostupné z: <http://janochinfo.cz/Prestice/historie.html>, upraveno)

Nyní z přečteného textu utvoř myšlenkovou mapu – do středu zvol klíčové vystihující slovo pro tento úryvek, poté heslovitě napiš a barevně vyznač důležité informace.

Písmenko u správné odpovědi využiješ v závěrečné tajence.

Od kterého roku patřily Přeštice kladrubskému klášteru poprvé?

1245

1239

1233

Zastávka

Stojíme na autobusové zastávce na přeštickém náměstí. Naším cílem na tomto stanovišti bude orientovat se v místním jízdním řádu a podle něj odpovědět na následující otázky.

Vyhledej nástupiště číslo 3 a na něm spoj, který jede na Letiny. Odpověz na následující otázky.

1. Odkud kam jezdí autobus? _____
2. Autobus vyjíždí v pondělí z Horní Lukavice v 10:30 hodin. V kolik hodin by měl přijet do zastávky *Řenče, Libákovice*? _____
3. Zjisti, zda autobus, který vyjíždí v sobotu v 13:14 z přeštického náměstí, zastavuje také v *Dolní Lukavici, Snopoušovy*. _____
4. Zjisti, v kolik hodin vyjíždí autobus ze zastávky:
 - a. *Přeštice,, žel.st., stan. I* do zastávky *Řenče, Vodokrty* v neděli:

 - b. *Plzeň,, Bory, stan. I* aut. st. do zastávky *Chlumčany, Hradčany*, který nejede v termínech 1. 7. 22 – 31. 8. 22 a 26. 10. 22 – 27. 10. 22: _____
 - c. *Dolní Lukavice,, ZD* do zastávky *Řenče*, který jede v termínech 1. 7. 22 – 31. 8. 22 a 26. 10. 22 – 27. 10. 22: _____
5. Která společnost přepravu zajišťuje?

↑

Písmeno do závěrečné tajenky

**Linka zařazena v IDPK
431 Letiny-Řeňče-Dolní Lukavice-Plzeň**

Platí od 12.6.2022 do 10.12.2022

Přepravu zajišťuje : ARRIVA STŘEDNÍ ČECHY s.r.o., provozovna Přeštice, Husova 918, tel.725 100 725,311 653 777,377 982 281
e-mail: info.plizen@arriva.cz, web: www.arriva.cz, facebook: www.facebook.com/arrivasc

opačný směr

TPZ	km	TR	2	6	8	12	14	16	18	20	22	24	26	104	106	108
001,081	0	32	X	5:45	X	X	X	X	X	X	X	...	X
001	0	31	10:20	12:20	12:20	...	14:20	15:08	16:20	...	18:40
001	0	30
001	0	29
001	0	28
001,081	0	27
081	10	26
081	10	25
081	10	24
081	12	23
081	12	22
081,082	14	22	10:30	12:30	12:30	...	14:30	15:28	16:38	...	18:50
082	0	21
082	0	20
082	19	20
082	19	19
082	17	18
082	17	17
082	17	16
082	17	15
082	17	14
082	17	13
082	17	12
082	17	11
082	17	10
082	18	10
082	19	10
082	21	9
082	21	8
082	24	7
082	24	6
082	24	5
082	24	4
082	26	4
082	29	4
087	29	3
087	30	2
087	31	1

X jede v pracovních dnech
† jede v neděli a ve státem uznané svátky
4:32 nejede od 1.7.22 do 31.8.22, od 26.10.22 do 27.10.22
3:32 jede v sobotu
3:32 jede od 1.7.22 do 31.8.22, od 26.10.22 do 27.10.22
 spojí 16 výčká v zastávce Přeštice, želez.st. příjezdu vlaku 768 nejvýše 5 minut
 spojí 20 výčká v zastávce Řeňče u školy příjezdu spoje 13 linky 450433 nejvýše 10 minut
 spojí 24 výčká v zastávce Přeštice,nám. příjezdu spoje 29 linky 440424 nejvýše 15 minut
 spojí 104 výčká v zastávce Přeštice,želez.st. příjezdu vlaku 1708 nejvýše 15 minut
 spojí 106 výčká v zastávce Přeštice,želez.st. příjezdu vlaku 762 nejvýše 15 minut
 spojí 108 výčká v zastávce Přeštice,želez.st. příjezdu vlaku 756 nejvýše 30 minut
 všechny spoje, s bezbarierové přístupným vozidlem spojí zastávku obsluhuje jen na objednání telefonicky nebo u řidiče
 Na lince platí smluvní přepravní podmínky a tarif integrované dopravy Pízeniského kraje (IDPK). Informace o tarifu a smluvních podmínkách (SPP) jsou k dispozici ve vozidlech na lince. Uplně znení tarifu, SPP a úplné informace o přířazení zastávek k zónám jsou k dispozici na www.idpk.cz
 Infolinka IDPK: 378 035 477 (pracovní dny 6-18h) Nástup v zast. se symbolem telefonu je možný pouze po předchozím objednání (infolinka IDPK či www.idpk.cz)
 spojí jede po jiné trase
 zastávka je jen na znamení nebo požádání

Sochy

Vyskytujeme se na Masarykově náměstí. S pomocí kompasu a světových stran určíme, kde se nachází která socha. Dozvíme se, jak Přeštice přišly ke svému jménu, a pokusíme se navrhnout sochu Přecha.

Postav se ke kašně, která nám bude určovat středový bod kompasu. Přiřaď jméno sochy ke světové straně a k fotografii.

Jihozápad

Sv. Kilián

Jihovýchod

T. G. Masaryk

Západ

Sv. Václav

Střed kašny

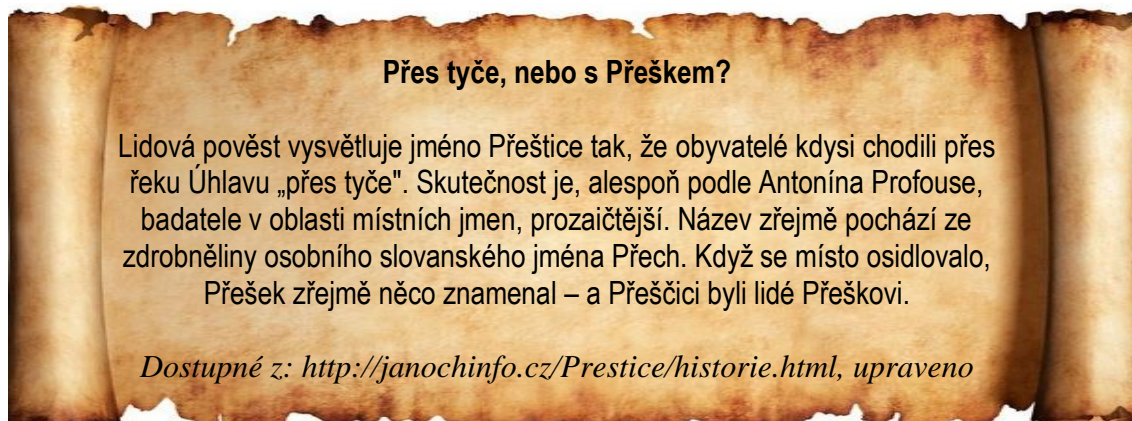
Sv. Jan Nepomucký

Severozápad

Mariánský sloup se sv. Václavem, sv. Vojtěchem a na vrcholu s Pannou Marií

Přečti si pověst, jak přišly Přeštice ke svému jménu.

Navrhni sochu Přecha:

Které nadřazené slovo náleží k následujícím slovům? _____

Přech, Antonín Profous, Přeštice, Úhlava

Vyhledej v textu o pověsti antonymum ke slovu „fantazie“. _____

První písmena ze svých odpovědí využiješ v závěrečné tajence.

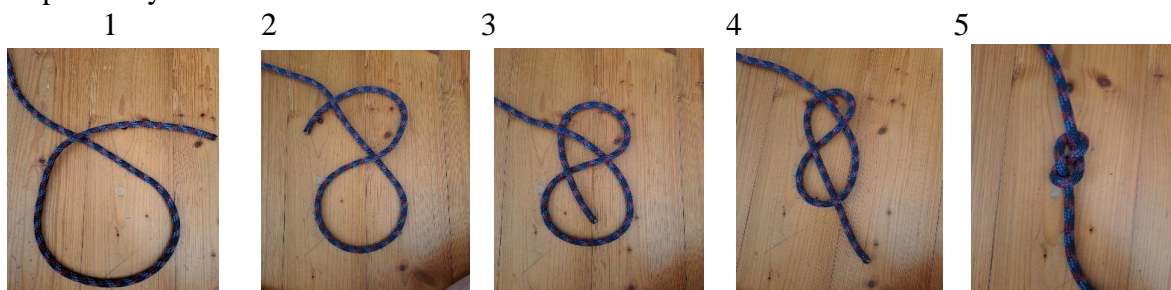

Loděnice

Jsme na přeštické loděnici u řeky Úhlavy. Dozvíme se o využití tří uzlů a naučíme se je vázat pomocí obrázkového návodu.

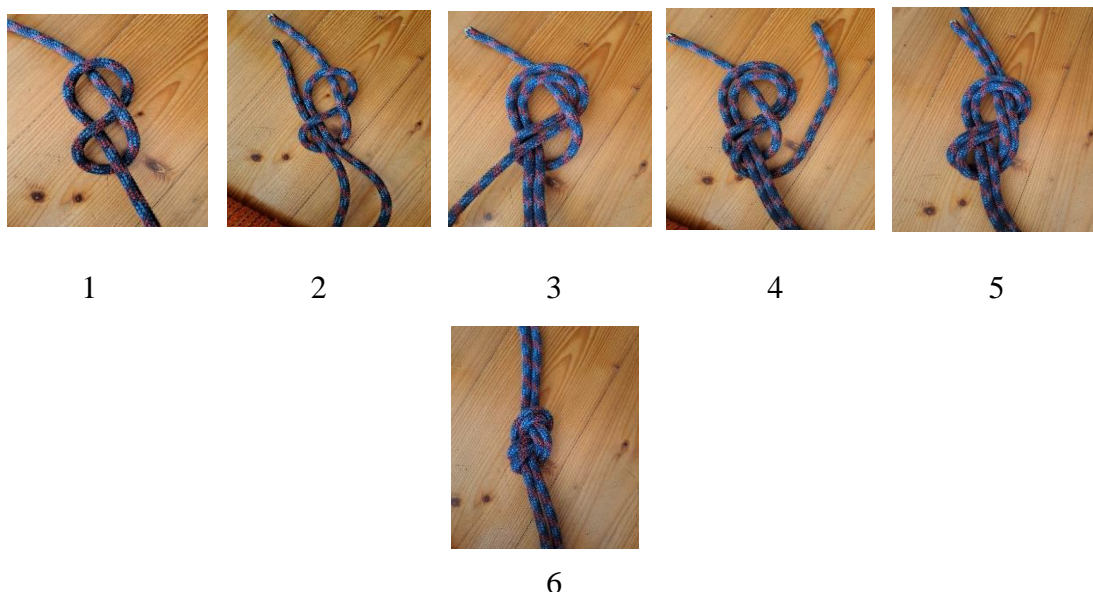
1. Osmičkový uzel

Tento uzel patří mezi uzly základní. Dvojitý osmičkový uzel má častější využití. Slouží k navazování lana na pevný bod nebo např. navázání horolezce či hasiče na lano. Díky symetrickému tvaru se snadno kontroluje vizuálně i hmatem. Považuje se za velmi bezpečný a spolehlivý uzel.

1. Uděláme na lanu oko (levý konec lana vede nad druhým lanem horem).
2. Levý konec vede pod druhým koncem lana spodem.
3. Tentýž konec vede do vytvořeného oka přes lano horem.
4. Konec protáhneme pod lanem spodem.
5. Zatáhneme za oba konce, utáhneme tak uzel.

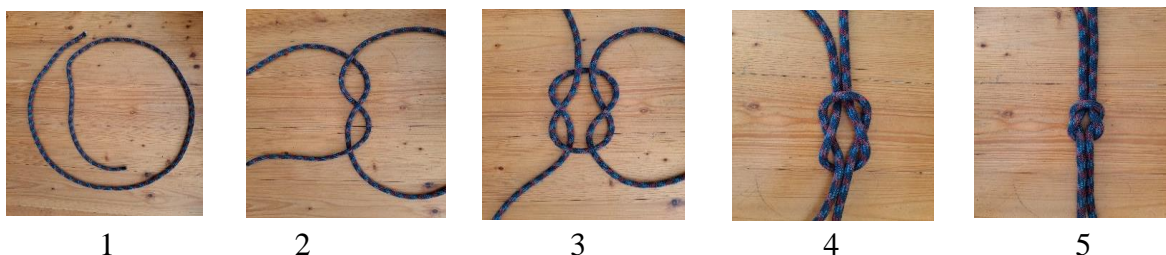
Dvojitý osmičkový uzel

1. Vytvoříme klasický osmičkový uzel.
2. Spodním koncem lana opišeme celou osmičku. Protáhneme očkem horem vedle lana vlevo.
3. Tentýž konec povedeme přes horní konec lana horem a poté spodem do oka tak, aby konec byl nad zdvojeným lanem.
4. Konec povedeme pod zdvojeným lanem.
5. Provlékne očkem vedle samostatného lana vpravo.
6. Uzel utáhneme.

2. Ambulantní uzel

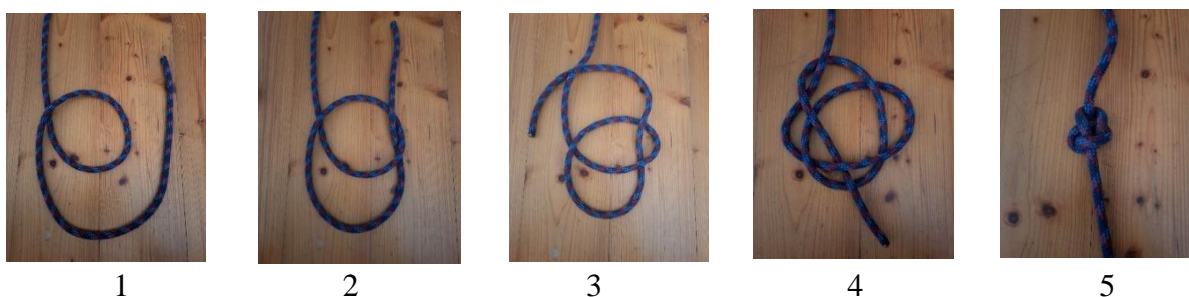
Tento uzel je plochý a netlačí. Užívá se především v lékařství. Můžeme ho použít ke svázání stejně silných provazů, obvazu apod.

1. Rozložíme si provaz do kruhu.
2. Pravý konec přeložíme přes levý konec a vytvoříme klasický uzel.
3. Uděláme další uzel, tentokrát povedeme levý konec přes pravý.
4. Lehce přitáhneme. Oka by měla mít možnost se na obou částech provazu pohybovat.
5. Dotáhneme uzel za oba konce.

3. Dračí smyčka

Tímto uzlem vytvoříme na provazu smyčku, která se nestahuje a je pevná. Dříve se uzel používal k jištění horolezců. Byl však nahrazen bezpečnějším uzlem. Dračí smyčka patří k základním uzlům.

K zavázání tohoto uzlu nám může pomoci tato pohádka.

1. Vytvoříme oko (*jezero*) tak, aby se spodní konec (*drak*) lana v oku nacházel nad horním koncem (*princeznou*) lana.
2. Spodní konec (*draka*) lana provlékneme spodem vytvořeného oka (*jezera*).
3. Spodní konec (*drak*) lana povedeme (*se obtočil kolem*) pod horním koncem (*princezny*) lana.
4. Tentýž konec (*draka*) vedeme horem do vytvořeného oka (*jezera*), které jsme udělali na začátku.
5. Uzel utáhneme zatáhnutím za oba konce lana.

„V hlubokém jezeře žil drak. Když uviděl na břehu princeznu, vystoupil z vody, obtočil se kolem ní a snažil se ji stáhnout k sobě do jezera. Princezna ale stála pevně na nohou a stáhnout se nenechala.“

(Dostupné z: bit.ly/3Y2pxtB)

Ve kterém sportu, jenž je zmíněn u charakteristik, využíváme vázání uzlů?

První písmeno z odpovědi využij v závěrečné tajence.

Jakub Jan Ryba

Před námi stojí pomník významného hudebního skladatele, pedagoga a spisovatele. Jeho nejznámější skladbou se stala: „Česká mše vánoční: Hej, mistře!“, která obsahuje 9 částí (Kyrie, Gloria, Granduale, Credo, Offertorium, Sanctus, Benedictus, Agnus Dei, Závěr). My si zde přiblížíme úryvek z první části – Kyrie.

Přečti si úryvek z Rybovy nejznámější skladby: „Česká mše vánoční: Hej, mistře!“, poté správně přiřaď písmena s pojmy v bublině k jejich charakteristice.

Kyrie
 Tenor:
 Hej, mistře,
 vstaň bystře,
 vzhlédni na jasnost,
 nebes na švarnost,
 krásu uhlídáš,
 v tento noční čas.
 Hvězdy jsou dnes krásnější,
 obloha je jasnější,
 měsíc krásně plápolá,
 světlý je sad, obora,
 denice již vychází,
 z hájů volá zvěř,
 cvrlikáním přelibým
 ptáčeků zvučí keř,
 rozléhá se les.
 Slyším za horou tam zvuk,
 moldánkový jemný hluk.
 Ejhle! Slyšíš,
 mistře, slyšíš,
 dudlování, libé hraní,
 jak to zvučí, krásně hučí:
 honem vstaň, mistře,
 prohlédni bystře!

Dostupné z: <https://bit.ly/427Yd03>

1. Oslovení: _____
2. Slovní druh slova „dudlování“: _____
3. Větný člen slova „jemný“: _____
4. Synonymum ke slovu „švarný“: _____
5. Název první části České mše vánoční: _____
6. Metafora: _____
7. Stupně přídavného jména krásnější: _____ – krásnější – _____

nejkrásnější – L sloveso – P podstatné jméno – O
 přívlastek shodný – Ž měsíc plápolá – T Credo – U
 předmět – W krásný – Á Santctus – K mistře – R
 nejpěknější – J Kyrie – I slyšíš – Z Gloria – Ý
 pěkný – M přívlastek neshodný – S částice – U
 krásu uhlídáš – H

Když seřadíš písmena popořadě tak, jak jsi vybral následující odpovědi v bublině, vyjde ti město, kde J. J. Ryba působil.

Písmena, která jsi přiřadil k otázkám 2. a 7., ti poslouží v závěrečné tajence:

— — —

Doporučení:
 Poslechněte si ukázkou 1. části z této skladby.

Chrám Nanebevzetí Panny Marie

Ocitli jsme se u dominanty přeštického okolí – Chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Byl jednou z posledních staveb Kiliána Ignáce Dientzenhofera. 1. 7. 2008 byl vyhlášen národní kulturní památkou.

Nad vchodem do chrámu se pod římskými čísly skrývá rok dokončení stavby. Vylušti tento rok a zařaď, do kterého století tento rok spadá. Jednotlivé číslice z odpovědi ti udají, kolikátá písmena z abecedy (počítej i písmena s diakritikou) využiješ v závěrečné tajence.

Ti z vás, kteří si nevědí rady s římskými čísly, naleznou nápovědu zašifrovanou v následující větě.

Ivan vedl Xénii lesní cestou do města.

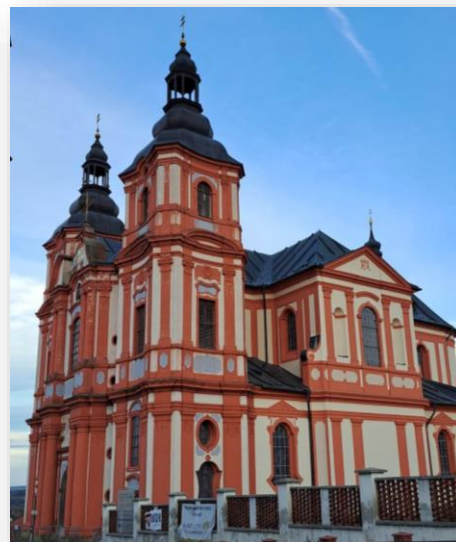
Rok dokončení stavby: _____

Století: _____

Rozdělení na 2 čísla: _____ a _____

1. písmeno: ____

2. písmeno: ____

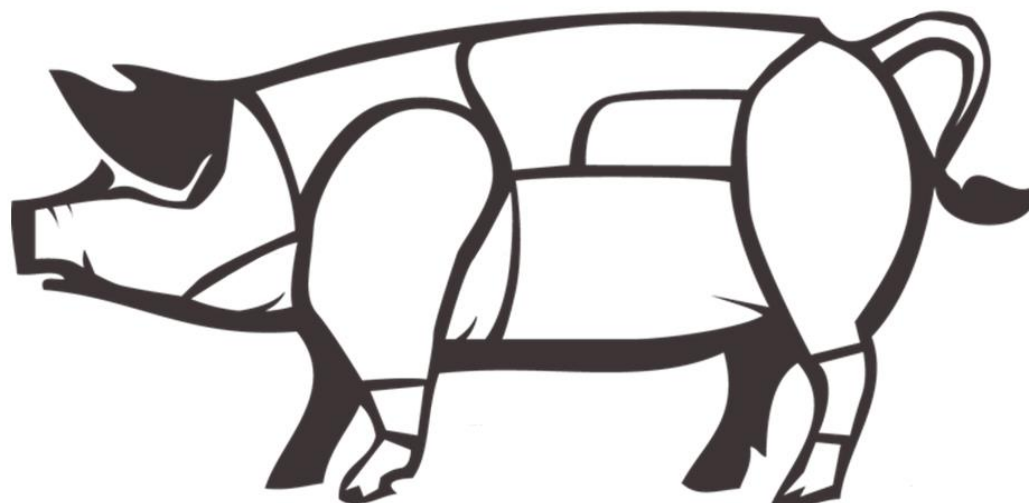

Černostrakaté prasce

Před námi stojí sousoší černostrakatých prasat. Černostrakaté prasce je jeden ze symbolů Přeštic. V roce 1964 bylo uznáno samostatným plemenem. Přeštické se díky tomuto plemenu proslavily v zemědělském a potravinářském průmyslu.

Víš, kde se na těle prasce nacházejí jednotlivé druhy masa? Doplň je do obrázku. Náповědu nalezněš u jednotlivých charakteristik částí masa.

Panenka je nejjemnější část vepřového masa. Je to dlouhý úzký sval umístěný pod páteří, táhne se od žeber k pánvi. Vhodná je na minutky, medailonky, jemné řízky, na nudličky nebo přípravu vcelku.

Kotleta je druhá nejjemnější část vepřového masa. Vleče se od krkovice podél páteře shora, zesponu k ní přiléhá panenka a končí u kýty. Nejlepší pečeně je lehce prorostlá tukem, poněvadž se při tepelném zpracování jen tak nevysuší. Můžeme ji použít jako steakové maso, na gril nebo např. na řízky.

Kýta se skládá z mohutné kosti a dlouhých svazků svalových vláken. Při zpracování má tendenci vysychat, protože obsahuje minimum tuku. Je specifická pro výrobu šunky. Jde o část zadní nohy ke kolenu.

Plec je vyvážené maso. Má ideální poměr libového a tučného masa. Používá se k přípravě gulášů, do tlačenek, na výpečky. Jde o část z přední nohy ke kolenu.

Krkovice obsahuje vysoké množství tuku. Nalezneme ji za krkem a pokračuje až k zadním žebrům, kde se střetává s kotletou. Hodí se k přípravě špízů, steaků anebo se peče vcelku v troubě.

Bůček, jinak řečeno vepřový bok, se vyskytuje mezi krkem a pupkem. Zpracovává se na roládu či škvarky. Je oblíbený v asijské kuchyni, kde se připravuje s kůží, která je vypečená do křupava.

Žebra jsou vhodná na grilování, lze je dochutit a péct v troubě, vyudit, povařit ve vodě a podávat s chlebem a křenem.

Ocásek se vyskytuje na konci páteře, navazuje na kýtu. Oblíbený je na zabijačkách – uzený nebo pečený v troubě rozdělený na menší díly.

Koleno je maso a kost předního a zadního kolene. Zadní je větší a tučnější, kdežto přední menší a libovější. Vhodné je dlouhé a pomalé pečení. Kolena jsou bohatá na kolagen.

Nožky jsou bohaté na kolagen, tudíž se hodí na přípravu sulců. Vhodné je i použití do vývarů pro snazší tuhnutí. Nalezneme je i v tlačenkách, jitrnicích a jelitech.

Lalok obsahuje vysoké procento tuku, který se vyskytuje v podbradku. Vhodný je na škvarky, na tučné polévky a na přípravu ovarů.

Hlava se hodí do vývarů a ovarové polévky, na přípravu tlačenek nebo jiných zabijačkových specialit. Není špatné tuto část masa sníst jen tak posolenou a obrat rukama.

Dostupné z: <https://www.masovabedynka.cz/rozdeleni-masa>, upraveno

Otázka do závěrečné tajenky, ve které ti na konci poslouží písmenko u správné odpovědi.

Která část masa je vhodná na škvarky?

kýta

kotleta

lalok

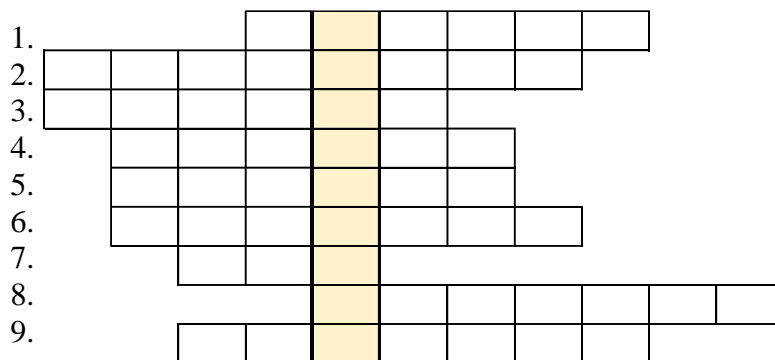

Mapa

Stojíme v parku před panoramatickou mapou – PŘEŠTICKO a JIŽNÍ PLZEŇSKO.
Naším úkolem bude orientovat se v mapě a legendě.

Doplň křížovku za pomoci mapy. Výsledek v tajence ti poslouží jako nápověda při závěrečné tajence.

1. Zřícenina
2. Nejvyšší bod 727 m. n. m.
3. Hradiště u Plzně
4. Vodní hrad
5. Obec, v níž se vyskytují lázně
6. Směr od Švihova na větší město
7. Řeka protékající Plzní
8. Vodní nádrž u Ejpovic
9. Část Plzně blízko Starému Plzenci

Tajenka: _____

Závěrečný úkol

Pokus se přijít na jméno významného rodáka pomocí písmen, která jsi získal při plnění úkolů na této stezce, a zamysli se, čím byl významný pro Přeštice.

Výsledek tajenky u posledního zastavení:

— — — — —

Významný rodák Přeštic:

— — — — —

Písmena podle jednotlivých stanovišť:

1. Pověst:
2. Zastávka:
3. Sochy:
4. Loděnice:
5. J. J. Ryba:
6. Chrám Nanebevzetí Panny Marie:
7. Černostrakaté prase:
8. Mapa:

